

Z KONTAKTOW ZAGRANICZNYCH BIBLIOTEKI GŁÓWNEJ UMCS

4. Wszechzwiązkowa Państwowa Biblioteka Literatury Zagranicznej

Moskwa, ul. Uljanowska 1

Vsesojuznaja gosudarstvennaja biblioteka inostrannoj literatury

/VGBIL/

Moskva, ul. Uljanovskaja 1

Spśród bibliotek radzieckich, z którymi współpracuje nasza Uczelnia, na specjalną uwagę zasługuje Wszechzwiązkowa Państwowa Biblioteka Literatury Zagranicznej w Moskwie, zarówno ze względu na rodzaj księgozbioru, zakres i wagę prowadzonych przez nią prac, jak i nowoczesny gmach, wyposażony w specjalną aparaturę audiowizualną i inne urządzenia techniczne.

Kontakty UMCS z VGBIL zostały nawiązane w latach 50-tych za pośrednictwem uniwersyteckiego Biura Wydawnictw i trwają do chwili obecnej. UMCS systematycznie wysyła VGBIL wszystkie sekcje swojego "Annales ..." a w zamian otrzymuje wydawnictwa własne Biblioteki oraz, za jej pośrednictwem, inne wydawnictwa radzieckie o charakterze informacyjnym, które są przekazywane zakładom naukowym i Bibliotece Głównej UMCS, a także innym uczelniom Lublina, zgodnie z reprezentowanymi na nich kierunkami /np. "Selskochozjajstvennaja literatura" Bibliotece AR/.

Jednym z ważniejszych wydawnictw VGBIL, wpływających do Biblioteki Gł. UMCS drogą prowadzonej z VGBIL wymiany, jest "Svodnyj bju-lleten' novych inostrannykh knig", ukazujący się w kilku seriach, odpowiadających podstawowym dziedzinom wiedzy.

Obok informatorów o charakterze bibliotecznym VGBIL opracowuje i wydaje bibliografie, wykazujące zawartość wielu czasopism zagranicznych, które to wydawnictwa są wykorzystywane również przez pracowników UMCS.

Największą korzyść z prowadzonej między UMCS a VGBIL wymiany odnosi Biblioteka Główna Uniwersytetu, do której trafia największa część otrzymywanych materiałów biblioteczných. Poza tym Biblioteka UMCS, dzięki nawiązaniu z VGBIL kontaktów bezpośrednich, otrzymuje wprost od niej informatory bibliograficzne i wydawnictwa z dziedziny bibliotekoznawstwa.

Z wydawnictw o charakterze ogólnym Biblioteka otrzymuje:

"Ezegodnik knigi"

"Letopis' periodiceskich izdanij SSSR"

"Prepodawanije inostrannyh jazykov. Bibliograficeskij ukazatel' novych postuplenij sovetskoj i zarubeznoj literatury /knigi i stat'i/

Ważnym wydawnictwem o charakterze bibliotekoznawczym, regularnie wpływającym do zbiorów Biblioteki UMCS, jest czasopismo "Kniga". Na uwagę zasługują również rosyjskie wersje wydawnictw IFLA i UNESCO; "Informacjonnyj listok IFLA" oraz "Informacjonnyj bju-lleten' UNESCO".

Poza tym Biblioteka UMCS otrzymuje od VGBIL jej ważniejsze wydawnictwa okolicznościowe.

Wyrazem trwających między bibliotekami kontaktów była wizyta w Bibliotece Głównej UMCS Iwana Potapienki, wicedyrektora VGBIL /styczeń 1975/. Również pracownicy UMCS wyjeżdżający do Moskwy nie-rzadko odwiedzają tę zasłużoną i szacowną placówkę kulturalną, którą członek Francuskiej Akademii Nauk Andre Mazon określił jako "/.../ sprawę wyjątkową, /.../ sprawę, której mogą pozazdrościć pracownicy licznych krajów, /.../ za którą każdy z nas winien wyrazić swoją wdzięczność".

Wszeczziążkowa Państwowa Biblioteka Literatury Zagranicznej posiada ponad 50-letnią tradycję. Powstała w 1921 roku, w trudnym dla Związku Radzieckiego okresie odbudowy zniszczonej w czasie wojny gospodarki. Był to równocześnie okres rozwiązywania przez rząd i partię młodego państwa radzieckiego doniosłych problemów Kultury i oświaty. Początki Biblioteki były bardzo skromne. Jej za-lążek stanowił 100-tomowy księgozbiór książek zagranicznych, zgromadzonych przez Narodowy Komitet Oświaty. Dzięki pomocy instytucji kulturalnych księgozbiór ten szybko powiększał się i z początkiem 1924 r. liczył już ponad 10 tysięcy jednostek w językach: angielskim, niemieckim, francuskim, włoskim i hiszpańskim. Użytkownikami Biblioteki, których liczba stale wzrastała, byli głównie studenci, pracownicy nauki i tłumacze. Z czasem szybko powiększająca się Biblioteka została przeniesiona do gmachu Muzeum Historycznego na Placu Czerwonym. Było to jej trzecie kolejne pomieszczenie. Dalszy etap w życiu Biblioteki związany był z gmachem w Za-

użku Stolesnikova w centrum miasta, później z domem w Zaużku Ło-
puchieńskim; od 1949 do 1966 roku zasadnicze pomieszczenie Biblio-
teki stanowił dom przy ulicy Razina /budynek w zaużku Stolesnikova
nadal należał do Biblioteki i spełniał funkcję magazynu głównego/.
Oprócz tego Biblioteka posiadała 10 lokali pomocniczych w różnych
punktach Moskwy.

Wszeczhwiązkowa Państwowa Biblioteka Literatury Zagranicznej
na wszystkich etapach swojego rozwoju pełniła złożone funkcje,
które częstokroć wykraczały poza typowe zadania bibliotek. Przede
wszystkim odegrała dużą rolę w upowszechnianiu znajomości języków
obcych poprzez organizowanie kursów, seminariów, kółek i gabinetów
lingwafonicznych. Na bazie Wyższych Kursów Języków Obcych zorga-
nizowanych przez Bibliotekę w 1926 r. powstała pierwsza w ZSRR
specjalistyczna uczelnia w dziedzinie nauczania języków obcych:
Moskiewski Instytut Pedagogiczny Języków Obcych /obecnie im. Mau-
rice Thoreza/.

Przy Bibliotece działały również kółka zainteresowań dla dok-
sztażających się, prowadzone były konsultacje dla tłumaczy i na-
uczycieli, organizowane wieczory z okazji różnych rocznic i spot-
kania z pisarzami. Biblioteka stała się z czasem jednym z ważniej-
szych ognisk kulturalnych Moskwy.

W celu niesienia pomocy uczącym się języków obcych, specjali-
stom korzystającym z literatury zagranicznej oraz cudzoziemcom
przebywającym na terenie Związku Radzieckiego, otwierano w więk-
szych dzielnicach Moskwy jak również w innych miastach - filie
Biblioteki.

W okresie II wojny światowej Biblioteka prowadziła szeroką dzia-
łalność propagandową w zakresie literatury antyfaszystowskiej
oraz współdziałała z instytucjami wojskowymi służąc pomocą w roz-
szyfrowywaniu zdobytych dokumentów niemieckich oraz ułatwiając
tłumaczom wojskowym w przyswajanie specjalnej terminologii.

W 1948 roku Biblioteka została uznana za wszeczhwiązkową cent-
ralną księżnicę literatury zagranicznej w zakresie nauk przyrod-
niczych, społeczno-politycznych, filologicznych i sztuki. W tym
samym mniej więcej czasie Biblioteka rozpoczęła prace nad wykazy-
waniem nowych nabytków i ich zawartości, przygotowując i wydając
szereg wykazów bibliograficznych, adnotowanych kart dokumentacyj-

nych, biuletynów i katalogów. Biblioteka stała się więc również poważnym zakładem naukowo-bibliograficznym. Ponadto powierzono jej obowiązek udzielania instruktażu metodycznego bibliotekom Związku Radzieckiego pracującym z literaturą zagraniczną.

Szeroko rozwinęła się działalność Biblioteki w zakresie organizowania wystaw okolicznościowych i tematycznych. Bardzo aktywna i różnorodna stała się działalność Lektorium, w którym występowali w swoich rodzimych językach znani działacze Kultury oraz pisarze, tacy jak: Richard Aldington, Robert Frost, Rafael Alberti, Maria Pujmanowa, Heinrich Böll, Pablo Neruda, William Dubois, a wcześniej jeszcze - Henri Barbusse, Johannes Becher, Martin Anderson Nexø, Jean R. Bloch oraz liczni pisarze i uczeni radzieccy. Biblioteka stała się więc swoistym międzynarodowym klubem.

Ważnym wydarzeniem w życiu Biblioteki było utworzenie z końcem lat 50-tych oddziału literatury wschodniej, którego księgozbiór został skompletowany przy współudziale specjalistów, znawców orientalistyki.

Ta różnorodna działalność Biblioteki została jeszcze rozszerzona w związku z przejściem, na początku 1967 roku, do nowego gmachu przy ul. Uljanowskiej nr 1, gmachu wzniesionego specjalnie na użytek Biblioteki, którego budowa oraz wyposażenie w specjalne, wykonane w ZSRR i za granicą meble i urządzenia, wymagały kilku lat intensywnej pracy, gmachu będącego realizacją największych nadziei pracowników i użytkowników Biblioteki.

Nowy gmach VGBIL jest całkowicie nowoczesny. Czteropiętrowy budynek o granitowym frontonie posiada kształt trapezu, wewnątrz którego znajduje się ogródek.

Do gmachu głównego, którego kubatura wynosi 96 m³ a powierzchnia ogólna - 24 tys. m², ściśle przylega 7-miętrowy budynek magazynu z 16-ma poziomami metalowych półek o łącznej długości 90 kilometrów.

Rozmieszczony w kilkudziesięciu punktach miasta ogromny, liczący ok. 4 milionów i powiększający się średnio o 42 tys. woluminów rocznie zbiór literatury zagranicznej w 128 językach, uzyskał, w postaci nowego "magazynowca", nowoczesne, wyposażone w poczty pneumatyczne, przenośniki i 100-kilogramowe windy - pomieszczenia.

Miernikiem bogactwa Biblioteki jest nie tylko ilość zgromadzonych w niej książek. Nie mniej istotną sprawą jest to, że zostały tu zgromadzone duże zespoły książek z poszczególnych dziedzin wiedzy będące dokumentacją światowej nauki i kultury.

Księgozbiór Biblioteki wykazują katalogi: alfabetyczny i systematyczny oraz duża ilość katalogów pomocniczych. Biblioteka prowadzi również centralny katalog literatury zagranicznej, obejmujący nabytki zagraniczne większych bibliotek ZSRR.

Książki wypożyczane są na zewnątrz oraz bardzo szeroko udostępniane w czternastu salach czytelnianych i przeznaczonych do nauki: humanistycznej, nauk przyrodniczych, ogólnej, sali literatury narodów Azji i Afryki, informacyjno-bibliograficznej, czytelnii profesorskiej, gabinecie-muzeum literatury antyfaszystowskiego ruchu oporu, sali literatury o sztuce, gabinecie bibliotekarstwa zagranicznego i innych.

W czytelniach, umebLOWANYCH pojedynczymi stołami, służącymi do indywidualnej pracy, wyróżniają się dużą ilością światła, powietrza i zieleni, znajdują się stelaże z dużym wyborem wszelkiego rodzaju literatury informacyjnej.

W sali literatury narodów Azji i Afryki umieszczone są wydawnictwa ciągłe w ponad osiemdziesięciu językach oraz ogromny zbiór słowników i innych wydawnictw informacyjnych. Gabinet-muzeum antyfaszystowskie go ruchu oporu mieści dużą kolekcję książek, czasopism i listów, będących świadectwem walki przeciwko faszyzmowi w okresie II wojny światowej. W sali informacyjno-bibliograficznej zgromadzono dla potrzeb czytelników duży zestaw encyklopedii, informatorów, słowników językowych, międzynarodowych i narodowych bibliografii oraz różnorodne kartoteki. Oddział, w posiadaniu którego znajduje się ta sala, w ciągu roku obsługuje setki krajowych i zagranicznych bibliotek, instytucji, uczelni itp. udzielając im około 50 tysięcy informacji ustnych i pisemnych.

Na uwagę zasługuje sala nowych nabytków Biblioteki, zawierająca stałą, dwa razy w tygodniu zmienianą ekspozycję nowości, ułożonych na stelażach według działów. W gabinecie zagranicznego bibliotekoznawstwa można skorzystać z zagranicznej literatury bibliotekoznawczej, prześledzić osiągnięcia w dziedzinie teorii tej dyscypliny oraz praktyki poszczególnych większych bibliotek na świecie.

Oprócz dużej ilości czytelników i sal do nauki w Bibliotece znajdują się dwie sale naukowo-konsultacyjne, wyposażone w służącą dydaktykę aparaturę audiowizualną, wykonaną przez franouskie centrum dystrybucji aparatów do nauki języków CEDAMEL. W jednej z sal stosowane są specjalne metody przyspieszonego kursu konwersacji w obcych językach. Doborem materiałów dydaktycznych dla uczących się języków obcych oraz podnoszących kwalifikacje przy pomocy nowoczesnych urządzeń technicznych, zajmują się bibliotekarze-konsultanci. W salach naukowo-konsultacyjnych zgromadzono dużą, wciąż uzupełnianą fonotekę w czterdziestu językach, zawierającą wystąpienia znanych działaczy w dziedzinie współpracy międzynarodowej, wykonawców tekstów artystycznych, całe słuchowiska. Znajduje się tu również bogata kolekcja filmów służących nauce języków obcych.

W nowym gmachu właściwe warunki znalazła działalność Biblioteki w dziedzinie wystaw. Pomieszczenie wystawcze zostało umieszczone w centralnym westibulu na 4-tym piętrze, gdzie w specjalnych, estetycznych i funkcjonalnych witrynach, eksponowane są cenne, rzekkie materiały biblioteczne, często ilustracyjne, bądź wydawnictwa związane ze znaczniejszymi wydarzeniami w życiu kulturalnym Związku Radzieckiego i zagranicy lub z ważniejszymi datami.

W Bibliotece znajdują się ponadto dwie sale konferencyjne: na 350 i 80 miejsc. Większa z sal wyposażona jest w stałą aparaturę projekcyjną. Odbywają się w niej krajowe i międzynarodowe konferencje naukowe, spotkania z pisarzami radzieckimi i zagranicznymi, uczonymi, artystami, podróżnikami itp.

Wśród pomieszczeń na uwagę zasługują również: laboratorium, drukarnia i 70 pracowni oraz liczne miejsca do wypożyczania książek na zewnątrz.

Bibliotekę odwiedza dziennie około 2 tysięcy osób, setki osób uczestniczy w odczytach, wieczorach autorskich, konferencjach czytelnicznych i innych masowych imprezach. Są to: pracownicy nauki, działacze kultury i sztuki, dziennikarze, pedagodzy, tłumacze, studenci. Liczba zarejestrowanych w Bibliotece czytelników wynosi ok. 600 tys. osób, liczba wypożyczeń w ciągu roku - ponad 2, 5 miliona woluminów. Ponadto wypożyczalnie międzybiblioteczne obsługują 3200 bibliotek i instytucji w 544 miastach ZSRR oraz w 28 krajach świata.

Międzynarodowa współpraca Biblioteki znajduje swój wyraz również w wymianie książek z 1450 instytucjami - bibliotekami, wielkimi wydawnictwami, uniwersytetami, placówkami naukowymi z ponad 80 krajów świata. Wymiana międzynarodowa jest poważnym źródłem wpływu książek do Biblioteki, stąd duża dla niej wartość tego typu kontaktów.

Wszeczhwiązkowa Państwowa Biblioteka Literatury Zagranicznej jest jednym, aczkolwiek wielokompleksowym w zakresie zadań - organizmem.

Jako biblioteka publiczna prowadzi "tradycyjne" formy pracy związane z gromadzeniem, opracowywaniem, przechowywaniem i udostępnianiem materiałów bibliotecznych.

Biblioteka jest równocześnie poważnym ośrodkiem naukowo-badawczym w dziedzinie bibliografii i informacji naukowej oraz instytucją wydawniczą w obu tych dziedzinach.

Ponadto Biblioteka rozwija szeroką działalność dydaktyczno-konsultacyjną, zwłaszcza w zakresie nauki języków obcych.

Biblioteka pełni też rolę ośrodka metodycznego dla bibliotek radzieckich pracujących z literaturą zagraniczną.

Wreszcie Biblioteka jest instytucją kulturalno-oświatową, odgrywającą dużą rolę w popularyzowaniu zagranicznej nauki i kultury.

W dziedzinie kontaktów międzynarodowych Biblioteka, poza wypożyczaniem i wymianą książek, pełni funkcję rosyjskiej redakcji szeregu wydawnictw międzynarodowych organizacji, takich jak UNESCO i IFLA, w działalności których Biblioteka bardzo aktywnie uczestniczy. W budynku Biblioteki odbywają się niektóre z wielkich międzynarodowych imprez inicjowanych przez te organizacje. Pracownicy Biblioteki uczestniczą prawie we wszystkich międzynarodowych naradach bibliotecznych i bibliotekoznawczych konferencjach.

Całą tę wielokierunkową działalność Biblioteki realizuje zespół pracowników liczący ok. 700 osób, z których ok. 60 % posiada wykształcenie wyższe. Większość pracowników zna przynajmniej dwa języki obce. Młodzi pracownicy Biblioteki podwyższają swoje kwalifikacje na stale działających w niej kursach szkolenia wewnętrznego.

Perspektywiczny plan rozwoju Biblioteki przewiduje, ubok otrawienia osiągnięć i stworzenia warunków rozwoju Biblioteki we wszystkich kierunkach, usprawnienie systemu informacyjno-wyszukiawczego udostępniającego zawartość książek na poziomie rozdziałów. Realizację tego postulatów ma spełnić zastosowanie elektronicznych maszyn cyfrowych, które będą wykorzystane również do opracowywania i druku centralnych katalogów literatury zagranicznej, znajdującej się w bibliotekach Związku radzieckiego. Prace nad automatyzacją bibliotecznego systemu informacji i automatyzacją procesu opracowywania katalogów centralnych są już w toku,

Plan rozwoju Biblioteki przewiduje systematyczne podnoszenie jakości wyposażenia technicznego działu dydaktyczno-konsultacyjnego.

Biblioteka stawia sobie za cel dalszy rozwój kontaktów międzynarodowych poprzez rozszerzenie zakresu pracy biura wymiany międzynarodowej oraz międzynarodowych wypożyczeń oraz pogłębienie wspólnych prac bibliograficznych, zwłaszcza z bibliotekami krajów socjalistycznych. Planuje się większą ilość wspólnych posiedzeń naukowych, częstszą wymianę wystaw, stażystów itp.

Wszeczwiązkowa Państwowa Biblioteka Literatury Zagranicznej w Moskwie jest żywym przykładem, co podkreślił goszczący w swoim czasie w jej murach Pablo Neruda, w jaki sposób "kultura zbliża książki i ludzi".